

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КРЕТОВ ДМИТРО ЮРІЙОВИЧ

УДК 330.33.012:336.77

**РИНОК БАНКІВСЬКОГО КОРПОРАТИВНОГО КРЕДИТУ В
УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ЦИКЛІЧНОСТІ**

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеському національному економічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Кузнєцова Людмила Вікторівна,
Одеський національний економічний університет,
завідувач кафедри банківської справи;

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Примостка Людмила Олександрівна,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», завідувач кафедри
менеджменту банківської діяльності;

кандидат економічних наук, доцент
Чайковський Ярослав Іванович,
Тернопільський національний економічний університет,
доцент кафедри банківської справи.

Захист відбудеться «02» березня 2018 р. о 15⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.055.01 в Одеському національному економічному університеті за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 217.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Одеського національного економічного університету за адресою: 65082, м. Одеса, вул. Преображенська, 8, ауд. 211.

Автореферат розісланий «30» січня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. О. Даниліна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Формування ринку корпоративного кредиту, адекватного до сучасних умов розвитку економіки України, з урахуванням економічної циклічності є однією з найбільш актуальних сучасних проблем. Ускладнюється вирішення банками зазначеної проблеми політичною та економічною нестабільністю в країні, недостатньою якістю кредитного ризик-менеджменту, значними обсягами проблемних позичок, резерви за якими зменшують прибутковість банківської системи та провокують недовіру до вітчизняних банків. З метою пожевлення та підвищення ефективності корпоративного кредитування необхідно формувати умови, які дають змогу забезпечити ринкове фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств корпоративного сектору економіки, що у подальшому дозволить їм формувати конкурентні переваги й покращити конкурентоспроможність як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Для ефективного вирішення зазначених вище проблем варто використовувати можливості управління кредитними ризиками на ринку корпоративного кредиту з урахуванням впливу економічної циклічності.

Проблемні питання розвитку теоретичних положень управління кредитними ринками та ризиками банків в умовах глобалізації та економічної циклічності знайшли відображення у роботах зарубіжних учених: Д. Буракова, К. Мохана, П. Роуза, А. Саундерса, Л. Аллена, Дж. Сінкі-млд., Р. Мілеріса, М. Пезарана, Т. Шурманна, Б.-Я. Треутлера, Ч. Педерзолі, К. Торрічеллі та С. Кастеллані, А. Такора і вітчизняних: Т. Болгар, В. Вітлінського, М. Зверякова, Л. Жердецької, В. Коваленко, С. Науменкової, Л. Примостки, Л. Рябініної, Я. Чайковського, Н. Шульги та інші.

На вивченні особливостей функціонування корпоративного сектору кредитного ринку зосереджували свою увагу такі вітчизняні та зарубіжні учені: Т. Васильєва, Н. Версаль, О. Вовчак, С. Глушенко, О. Дзюблюк, В. Карчева, Т. Ковальчук, О. Колодізєв, Л. Кузнецова, О. Малахова, В. Міщенко, Т. Павленко, Г. Панова, Д. Ситников, В. Ходаківська, Н. Шелудько та ін..

Проте, в працях зазначених дослідників відсутнє усталене трактування сутності корпоративного кредитного ринку, кредитних циклів, визначення впливу економічної циклічності на розвиток кредитування банками корпоративного сектору економіки України.

Вагомість обраної проблематики, недостатній рівень її наукового обґрунтування та практичної реалізації зумовили вибір теми дисертаційної роботи, її мету, завдання та зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою держбюджетної науково-дослідної роботи кафедри банківської справи Одеського національного економічного університету. Зокрема, в межах теми «Роль банків у забезпеченні сталого розвитку фінансового ринку та реального сектору економіки України» (ДР № 0114U000276, 2014-2016 рр.) доведено вплив фінансової глобалізації на

циклічність корпоративного кредитування в Україні. У межах теми «Розвиток теоретико-методологічних положень системи ризик-менеджменту в банках» (ДР № 0117U002955, 2017-2021 рр.) запропоновано методику управління кредитним ризиком корпоративного позичальника, що враховує чутливість кредитної діяльності банку до циклічності економіки.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретико-методичних положень функціонування банківського ринку корпоративних кредитів та розробка пропозицій щодо удосконалення методів управління кредитним ризиком та прогнозування розвитку ринку в умовах економічної циклічності.

Відповідно до поставленої мети дисертаційної роботи були сформульовані такі *завдання*:

- узагальнити теоретичну концептуалізацію ринку корпоративного кредиту та обґрунтувати його економічну суть;
- обґрунтувати взаємозв'язок між економічними, фінансовими та кредитними циклами;
- оцінити вплив фінансової глобалізації на розвиток корпоративного кредитування банків різних країн;
- діагностувати специфіку корпоративного кредитування в Україні;
- здійснити оцінку конкуренції та концентрації ринку корпоративного кредитування;
- обґрунтувати методичні підходи до дослідження поведінки ринку корпоративного кредитування на різних фазах кредитного циклу;
- удосконалити методику прогнозування ринку банківського корпоративного кредитування на різних фазах кредитного циклу;
- визначити підходи до управління кредитним ризиком та побудувати модель управління кредитним ризиком з урахуванням циклічності.

Об'єктом дослідження є процеси банківського корпоративного кредитування в реалізації завдань розвитку економіки держави.

Предметом дослідження є теоретичні засади та методичні підходи до розвитку ринку банківського корпоративного кредиту з урахуванням впливу економічної циклічності.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є діалектичний метод наукового пізнання та системний підхід до вивчення корпоративного кредитування у забезпеченні сталого розвитку економіки України. При розв'язанні поставлених у роботі завдань використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: методи абстрагування, індукції, дедукції, узагальнення, аналізу, синтезу – при формуванні теоретичних засад корпоративного ринку кредитування; метод морфологічного аналізу – при уточненні дефініцій ринку корпоративного кредиту, кредитний цикл, кредитне таргетування (перший розділ); методи статистичного аналізу, факторний аналіз, графічний метод – під час аналізу корпоративного кредитування в умовах циклічності (другий розділ); економетричного моделювання – при розробленні

пропозицій щодо прогнозування та управління ризиками корпоративного банківського кредитування з урахуванням циклічності (третій розділ).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України та зарубіжних країн, що регулюють банківську діяльність, а також джерела статистичної інформації: звіти та аналітичні форми Національного банку України, Державної служби статистики України, публічна фінансова звітність банків, офіційні бази даних Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Банку міжнародних розрахунків, Європейського центрального банку; результати наукових досліджень, що опубліковані у монографічних дослідженнях та публікаціях у періодичних фахових виданнях, ресурси мережі Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розвитку теоретичних та удосконаленні науково-методичних засад функціонування ринку банківського кредитування корпоративного сектору економіки в умовах впливу економічної циклічності:

удосконалено:

- обґрунтування алгоритму використання кредитного таргетування, на відміну від існуючих, визначено основні етапи його впровадження: проведення діагностики економічної циклічності та визначення особливостей фази економічного циклу; визначення цільових орієнтирів державної кредитної політики; визначення пріоритетних підприємств й галузей національної економіки; встановлення центральним банком кредитних квот та лімітів; визначення інструментів кредитного таргету (диференційовано для кожної з груп банків, які поділено на кластери в залежності від якості кредитних портфелів). Послідовність впровадження інструментів кредитного таргетування створює умови для зменшення негативного впливу економічної циклічності на кредитування банками корпоративного сектору економіки;

- систематизацію наукових підходів щодо врахування фаз кредитного циклу при побудові моделі прогнозування розвитку кредитного ринку; запропоновано науково-методичний підхід до імплементації загального алгоритму TAR-моделювання для аналізу ринку корпоративного кредитування України в умовах циклічності; відмінністю запропонованого моделювання є врахування циклічності кредиту при прогнозуванні процесів розвитку ринку корпоративного кредитування в Україні;

- науково-методичний підхід до управління кредитним ризиком банку при кредитуванні корпоративного сектору з урахуванням циклічності; його відмінністю є наявність модуля, призначеного для накопичення й аналізу інформації про чутливість банку до економічного циклу, яка є індивідуальною та визначається обсягами, специфікою та складністю кредитних операцій, регіональною та галузевою диверсифікацією кредитного портфеля корпоративних кредитів;

- методика оцінки концентрації ринку, використання якої довели наявність квазіконкурентності на ринку корпоративного кредитування в регіональному розрізі; отриманий результат доводить, що ринок вимагає

втручання держави та його реформування з метою підвищення ефективності та усунення дисбалансів; на відміну від існуючих методик, запропоновано використання системи нормативних значень за ключовими показниками, що мають бути адаптовані до реалій України;

набули подальшого розвитку:

– методологічні засади оцінки рівня персистентності ринку корпоративного кредитування, використання яких створює можливість для визначення специфіки поведінки довгострокової пам'яті ринку корпоративного кредитування на різних стадіях кредитного циклу; обґрунтовано, що для прогнозування такого ринку доцільно враховувати чинники попиту та пропозиції на кредитному ринку залежно від економічної циклічності; впровадження запропонованої моделі сприятиме підвищенню якості результатів прогнозування процесів розвитку корпоративного кредитування;

– сутнісне розуміння понять «банківський корпоративний кредитний ринок», «кредитний цикл», «кредитне таргетування»; використання трактувань що пропонуються, будуть сприяти подальшому розвитку теоретичних основ кредитних відносин з урахуванням впливу циклічності та формуванню практичних рекомендацій щодо розробки антициклічних методів управління кредитними ризиками;

– модель управління кредитним ризиком корпоративного позичальника, використання якої передбачає врахування чутливості кредитної діяльності банку до циклічності економіки, застосування моделі сприятиме підвищенню якості оцінки позичальників та прийнятих управлінських кредитних рішень і обґрунтуванню рівня резервів на можливі втрати за кредитами.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретико-методичних узагальнень та висновків дисертації для раціоналізації методів управління процесами кредитування банками корпоративного сектору економіки. Науково-теоретичні положення та рекомендації впроваджено в діяльність: Національним банком України для вдосконалення методики оцінки концентрації та конкурентоспроможності банків на регіональному кредитному ринку (довідка № 17-0002/11263 від 12.04.2017 р.), ПАТ «Марфін Банк» методичні підходи до управління кредитним ризиком корпоративного позичальника в умовах циклічності економіки (довідка № 28-017/419 від 22.06.2017 р.), ПАТ КБ «Південний» для врахування фаз кредитного циклу при прогнозуванні розвитку корпоративного кредитування банку на кредитному ринку (довідка № 19/2376/2 від 25.10.2017 р.).

Одержані результати дослідження використовуються в навчальному процесі Одеського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Аналіз банківської діяльності», «Банківські операції», «Кредитний менеджмент» (довідка № 01-17/1350 від 01.11.2017 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням. Сформульовані та обґрунтовані у дисертації наукові положення, підходи, висновки та рекомендації одержані автором особисто та знайшли своє відображення в опублікованих працях.

Апробація результатів дисертації. Основні науково-теоретичні положення та отримані практичні результати дослідження було апробовано на міжнародних і всеукраїнських конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми економічних наук» (м. Запоріжжя, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Реформування економіки держави та регіонів: технологічні та економічні аспекти» (м. Київ, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції сталого розвитку економіки країни: прогнози та пропозиції» (м. Львів, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Проблеми та перспективи розвитку фінансів у сучасному світі» (м. Полтава, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Формування сучасного економічного простору: переваги, ризики, механізми реалізації» (м. Тбілісі, Грузія, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка без кордонів: інтеграція, інновації, транскордонне співробітництво» (м. Каунас, Литва, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Інтегровані бізнес-структури: моделі, процеси, технології» (м. Кишинів, Республіка Молдова, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток міжнародної конкурентоспроможності: держава, регіон, підприємство» (м. Лісабон, Португалія, 2016 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка і менеджмент: сучасні трансформації в епоху глобалізації» (м. Клайпеда, Литва, 2017 р.)

Публікації. Положення наукової новизни, результати та висновки дисертаційного дослідження викладено у 19 наукових працях загальним обсягом 8,45 друк. арк., із яких особисто автору належить 8,4 друк. арк., із них: одна публікація у колективній монографії, 7 статей у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в зарубіжному науковому виданні, 1 стаття в науковому виданні, 9 тез доповідей за результатами участі в міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи – 231 сторінка. Матеріали дисертації містять 19 таблиць, 35 рисунків, 8 формул, а також 11 додатків розміщених на 23 сторінках. Список використаних джерел включає 193 найменувань, розташованих на 22 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено інформацію про апробацію результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні основи кредитних відносин банків з корпоративним сектором економіки в умовах економічної циклічності**» досліджено сутність банківського ринку корпоративного кредиту, економічного

і кредитного циклів та їх взаємозв'язок, обґрунтовано концептуальні засади управління кредитним ризиком в умовах циклічності.

У сучасних умовах кредитної діяльності банків під впливом фінансової глобалізації починає активно проявлятися циклічність кредитного ринку. Доведено, що сучасний ринок корпоративного кредиту – це один з сегментів банківського кредитного ринку – значно складнішої системи кредитних відношень. У дослідженні пропонується визначати банківський корпоративний кредитний ринок як сегмент кредитного ринку, особливістю якого є організація економічних відношень між банками та підприємствами корпоративного сектору економіки при купівлі-продажу кредитних ресурсів, що сприяє виконанню стратегічних завдань розвитку різних галузей економіки.

Ринок банківських корпоративних кредитів в умовах циклічності економіки характеризується наступними особливостями: універсальним характером; здатністю прийняття більш високих ризиків у порівнянні з іншими фінансовими посередниками (сприяє виникненню, накопиченню та передачі системних ризиків, прискорює перехід від фази підйому до кризи); ініціативно-інноваційним характером кредитного ринку (банк є як ініціатором інноваційного розвитку бізнесу корпоративних клієнтів, так і ініціатором фінансових і технологічних інновацій кредитного та фінансового ринків); соціально-економічною значимістю (стимулювання інвестицій в інноваційні проекти корпоративного сектору економіки та інформованістю банків для прогнозів розвитку позичальників); мінімізації негативного впливу асиметрії інформації та циклічного розвитку економіки на ринок банківських корпоративних кредитів; впливом на інші сегменти кредитного ринку (при зменшенні обсягів банківського корпоративного ринку зростають обсяги інших сегментів кредитного ринку, і навпаки); сприянням розвитку інтеграції ринку банківських корпоративних кредитів з іншими сегментами кредитного та фінансового ринків як на національному, так і на зовнішньому, міжнародному рівні.

Критичний аналіз теоретичних положень та емпіричних даних щодо сутності та специфіки прояву економічних циклів дозволяє дійти висновку, що їх складовими є фінансові та кредитні цикли. Останні є елементом фінансових, але, як правило, започатковують перехід від одної фази до іншої. Проведене дослідження доводить, що економічні, фінансові та кредитні цикли в умовах фінансової глобалізації є взаємопов'язаними, а циклічність реального та банківського секторів економіки функціонує синхронно, з прямо пропорційною динамікою коливань.

Оскільки основним генеруючим чинником переходу від одної фази кредитного циклу до іншої є рівень кредитного ризику, в рамках запропонованого підходу до аналізу циклічності кредиту доведено необхідність аналізувати циклічний розвиток кредитного ринку крізь призму циклічності руху кредитного ризику.

Проведений у дослідженні аналіз підходів сучасних учених до визначення сутності кредитного циклу сприяв розробці авторського підходу до його трактування: кредитний цикл – це сукупність фаз розвитку кредитного ринку,

які характеризуються зростанням або зменшенням обсягів пропонованих кредитних ресурсів та наданих кредитів, швидкістю їх руху й норми позичкового відсотку протягом відповідного періоду, що є підґрунтям для функціонування механізму акумуляції кредитного ризику на висхідних фазах циклу з подальшою його реалізацією при спаді та потребують різних методів регулювання на кожній з фаз циклу.

Визначення кредитного циклу як механізму проходження або передачі кредитного ризику функціонуючому кредитному ринку утворює цілісну теоретичну основу, що сприяє активізації розробок з питань управління кредитними циклами з метою уникнення надмірної волатильності циклічних коливань, а також підтверджує необхідність формування нових підходів щодо управління кредитними ризиками з урахуванням економічної циклічності.

За результатами вивчення праць закордонних та вітчизняних науковців та дослідження емпіричних даних визначено наступне: банки при розробці кредитної політики та стратегії управління кредитним ризиком мають враховувати вплив макроекономічних факторів та фази економічного циклу; кредитна політика банку має балансувати інтереси всіх ключових зацікавлених осіб, насамперед, власників, кредитних менеджерів та регулятора, тому необхідно визначити цільові індикатори, що обмежуватимуть схильність кредитних менеджерів до короткострокових цілей нарощування прибутку та збільшення частки ринку без належного прогнозування рівня кредитного ризику; стандарти кредитування та методи управління кредитним ризиком повинні мати контрциклічний характер; з метою якісної оцінки кредитного ризику з урахуванням фаз економічного циклу необхідно запроваджувати дієвий інструментарій аналізу кредитного портфеля за рівнем якості; для зменшення рівня кредитного ризику та проциклічності кредитної діяльності необхідно постійно забезпечувати підвищення кваліфікації кредитних менеджерів (розвиток необхідних компетенцій для прийняття раціональних кредитних рішень як на фазі експансії, так і на фазі рецесії).

У дисертаційній роботі уточнено складові системи індикаторів для визначення зміни фаз циклічності руху кредиту, пристосовані до вітчизняної специфіки функціонування банківського кредитування корпоративного сектору.

Узагальнення розробок науковців дозволило дійти висновку, що на макрорівні управління кредитним ризиком банків з урахуванням циклічності має передбачати застосування макропруденційного інструментарію з використанням як прямих обмежень кредитної експансії, так і економічних методів регулювання (процентної політики та кредитного таргетування).

Під кредитним таргетуванням запропоновано розуміти комплекс заходів із встановлення (залежно від фаз економічного циклу) меж надання позичок та їх дотримання, які визначаються згідно цільових орієнтирів державної кредитної політики на коротко- і довгострокову перспективу, з урахуванням потреб пріоритетних підприємств й галузей національної економіки у кредитних ресурсах для модернізації та інтенсивного, а у подальшому – інноваційного розвитку. Особливості функціонування банківського корпоративного кредитного

ринку враховані при розробці авторського підходу до формування концептуальної моделі управління кредитним ризиком з урахуванням циклічності, впровадження якої сприятиме розробленню банками контрциклічної кредитної політики та забезпеченню диференціації методів управління кредитним ризиком залежно від фаз економічного та кредитного циклів.

У другому розділі «Оцінка функціонування ринку корпоративного кредиту в умовах економічної циклічності» визначено вплив фінансової глобалізації та економічної циклічності на розвиток процесів кредитування економіки за різними моделями банківських систем (традиційній та ісламській), здійснено аналіз впливу кредитних циклів на розвиток ринку банківського корпоративного кредитування в Україні; визначено регіональний рівень концентрації національного корпоративного кредитного ринку.

Найбільш уразливими до змін у економічних відносинах під впливом глобалізації стали кредитні ринки. Для визначення впливу фінансової глобалізації на ринок банківського корпоративного кредитування здійснено періодизацію та розраховано індекси економічної глобалізації країн світу. Аналіз динаміки індексів економічної, соціальної та політичної глобалізації України за 2005-2016 рр. довів, що рівень соціальної глобалізації зріс усього на 5,36%, у порівнянні з рівнем показників економічної та політичної глобалізації. У дисертаційній роботі проведено аналіз розвитку кредитних ринків країн з традиційною моделлю функціонування банківських систем (Північна Америка, Центральна Європа та Балтика, Європейський союз) та ісламською моделлю (Арабські країни) (рис. 1).

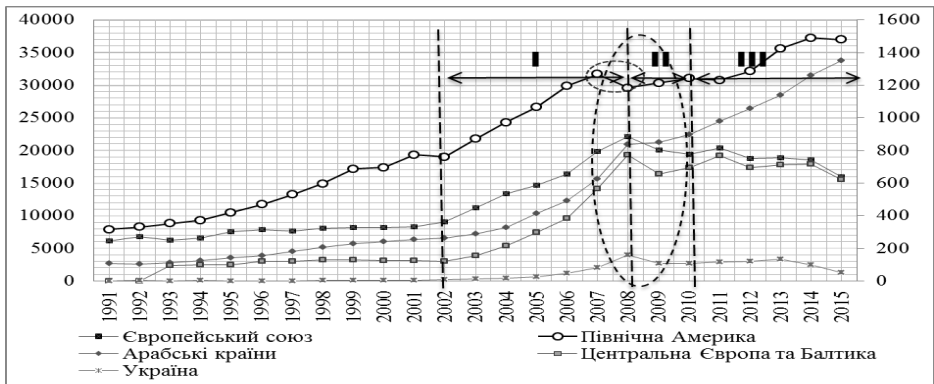

Рис. 1 – Динаміка обсягів кредитування корпоративного сектору країн з традиційною та ісламською банківськими моделями за 1990-2015 рр. млрд. дол. США

Джерело: побудовано автором за даними сайту Національного банку України

Аналіз наведених даних на рис. 1 свідчить, що результати кредитної діяльності досліджуваних країн поділено на 3 стадії: стадія економічного

зростання; кризова стадія; посткризова стадія. У роботі надано характеристику кожної з виокремлених стадій.

Порівняльний аналіз показників кредитної діяльності банків країн Європейського Союзу, США та країн Арабського світу свідчить, що банківські системи, які функціонували за традиційною моделлю зазнали більших збитків на кредитному ринку від впливу світової кризи, а ніж ті, що функціонували за ісламською моделлю.

За результатами проведеного аналізу функціонування кредитного ринку України було досліджено основні тенденції розвитку сектору корпоративного кредитування: збільшення обсягів кредитування на стадії економічного зростання призвело до змін амплітуди коливань сукупного попиту та спровокувало зміну фаз кредитного циклу: кризові явища спочатку розвиваються на кредитному ринку, а потім призводять до кризи всієї економіки країни; обґрунтовано, що на коливання обсягів кредитів та збільшення їх амплітуди впливають процеси глобалізації, які призвели до зростання залежності кредитного ринку від зовнішнього фінансування; доведено, що розвиток кредитування корпоративного сектору відбувається циклічно: фази циклу розвитку корпоративного кредитування і реального сектору співпадають, однак амплітуда коливань циклу корпоративного кредитування є значно вищою, ніж обсягів ВВП (табл. 1).

У дослідженні для визначення груп банків залежно від якості та питомої ваги корпоративних кредитних портфелів на кредитному ринку проведено кластерний аналіз.

Розподіл банків було проведено на основі наступних показників: обсягів кредитів наданих корпоративному сектору, частки банку на кредитному ринку, обсягів резервів за кредитами наданими корпоративному сектору, рівня кредитного ризику.

Кластерний аналіз було проведено за визначеними 3-ма етапами розвитку кредитного циклу, за його результатами було сформовано три кластери банків, для кожного надано рекомендації щодо покращення кредитної діяльності.

У дисертаційній роботі здійснено аналіз концентрації ринку корпоративного кредитування України з метою виявлення рівня його конкурентності на різних стадіях кредитного циклу.

Для апробації запропонованого в роботі науково-методичного підходу до оцінки концентрації ринку проаналізовано ринок корпоративного кредитування України за регіональною ознакою. Дослідження проводилось на базі офіційних даних Національного банку України за період з 2008 по 2017 роки.

Відповідно до отриманих даних, сформовано наступні висновки: активізація кризових явищ в економіці країни призвела до зростання рівня концентрації ринку, в середньому, концентрація ринку корпоративного кредитування за умови його значного кількісного скорочення за період аналізу зросла на 10%.

У результаті отримано підтвердження того, що якісні характеристики ринку корпоративного кредитування, в тому числі показники його концентрації,

мають прямиий зв'язок зі станом економічної системи, економічними та кредитними циклами.

Таблиця 1

Динаміка основних показників кредитного ринку банків України за фазами економічних циклів у 2005-2016 рр.

Етапи	Фази циклу	Рік	Кредити, надані банками		у тому числі :			Проблемні кредити		
					кредити надані корпоративному сектору					
			Тпр	У % до ВВП	Тпр	% до КП	У % до ВВП	Тпр	% до КП	У % до ВВП
I	Кредитна експансія	2005	61,9	32,5	77,9	76,0	24,7	1,8	2,2	0,7
		2006	87,1	49,3	53,8	62,5	30,8	36,1	1,6	0,8
		2007	80,9	67,3	64,7	56,9	38,3	46,9	1,3	0,9
		2008	63,2	83,6	71,1	59,7	49,8	188,8	2,3	1,9
II	Кредитне стиснення	2009	-5,67	81,8	0,5	63,6	52,0	285,2	9,4	7,7
		2010	1,03	70,0	7,0	67,3	47,1	20,4	11,2	7,8
III	Кредитна стагнація	2011	9,3	63,5	14,3	70,4	44,7	-6,3	9,6	6,1
		2012	-1,2	58,0	4,87	74,7	43,4	-8,4	8,9	5,2
		2013	11,8	62,2	14,70	76,7	47,7	-3,3	7,7	4,8
		2014	10,4	63,4	14,9	79,8	50,6	93,6	13,5	8,6
		2015	-2,5	49,4	-2,08	80,1	39,5	59,9	22,1	10,9
		2016	2,5	42,2	7,78	84,2	35,5	17,3	25,3	10,7

Тпр – темп приросту,%. У % до ВВП – частка у ВВП, %. % до КП – частка кредитів корпоративному сектору у загальній сумі кредитів, %.

Джерело: побудовано автором за даними сайту Національного банку України

В умовах кризи рівень концентрації підвищується, і навпаки. Ці аналітичні дані мають бути враховані при розробці державної антикризової політики, оскільки зниження рівня ринкової конкуренції негативно впливає на розвиток ринку в цілому.

У третьому розділі «Удосконалення науково-методичних підходів до моделювання та прогнозування тенденцій розвитку ринку корпоративного кредитування в Україні» запропоновано використання методу динамічного R/S-аналізу ринку корпоративного кредиту України; алгоритм моделювання процесів прогнозування ринку банківського корпоративного кредиту на різних фазах кредитного циклу та модель управління кредитним ризиком в залежності від поточної фази циклу.

З метою дослідження поведінки ринку корпоративного кредитування на різних фазах кредитного циклу запропоновано методику використання динамічного R/S аналізу.

Результати динамічного R/S-аналізу ринку корпоративного кредитування України за період 2003-2017 рр. наведено на рис. 2.

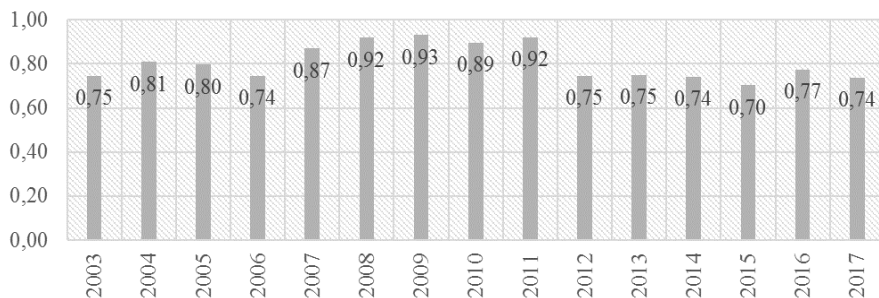

Рис. 2 – Результати динамічного R/S-аналізу ринку корпоративного кредитування України за період 2003-2017* рр.
 (*– дані за перше півріччя 2017 р.)

Джерело: побудовано автором за даними сайту Національного банку України

З наведеного рисунку 2 видно, що динамічні значення R/S-аналізу ринку корпоративного кредитування України, підтвердили попередні статичні розрахунки – показник коливався навколо середнього значення 0,8, що відповідає загальній оцінці експоненти для ринку корпоративного кредитування України за період, що аналізувався.

У динаміці змін на ринку корпоративного кредитування України спостерігається циклічність. Використання методики динамічного R/S аналізу дало змогу обґрунтувати, що довгострокова пам'ять на ринку корпоративного кредитування України не є константою, а змінюється в часі. Цей висновок є важливим з позиції доведення факту еволюції ринку та зміни ним своїх властивостей в часі. Тобто використання запропонованої моделі для аналізу та прогнозування корпоративного кредитування України може характеризувати результати кредитування корпоративних клієнтів банків на певних часових проміжках.

Доведено, що динаміка ринку банківського корпоративного кредитування в період кризи характеризується трендовими властивостями, тому з одного боку, це робить його більш прогнозованим саме в період кризових явищ. Але, з іншого, свідчить на користь необхідності та доцільності використання різних моделей прогнозування на окремих фазах кредитного циклу.

У дослідженні доведено, що врахування фази кредитного циклу при побудові моделі прогнозування розвитку кредитного ринку України є важливим і необхідним елементом (параметром) такої моделі. На відміну від класичних підходів, які на основі лінійних рівнянь аналізують процеси розвитку різних

секторів фінансового ринку, у тому числі – кредитного, «Фрактальна гіпотеза ринку» акцентує на тому, що лінійність ринку є хибним уявленням, оскільки масштабні кризові явища та наявність циклічності в розвитку ринку унеможливають використання єдиної лінійної моделі.

В якості практичного інструментарію з цією метою в роботі було використано TAR-моделювання. Алгоритм науково-методичного підходу до розробки TAR-моделі для прогнозування ринку банківського корпоративного кредитування на різних фазах кредитного циклу складається з семи етапів (рис. 3).

Поглиблене дослідження чутливості кредитної діяльності в корпоративному сегменті економіки до циклічності у дисертаційній роботі запропоновано здійснювати за допомогою сценарного аналізу, який є інструментом стратегічного планування та передбачає опис ймовірних подій у майбутньому, що впливатимуть на рівень кредитного ризику за корпоративними банківськими кредитами, та за необхідності, стрес-тестування на цій основі.

У розробленій в дисертаційній роботі моделі управління кредитним ризиком передбачено диференціацію застосування інструментарію регулювання, виходячи з поточної фази циклу.

У фазі зростання в повному обсязі запроваджуються превентивні заходи, наприклад, ліміт на величину економічного капіталу встановлюється з урахуванням необхідного буфера під сценарій спаду, ліміти максимальних втрат за проблемною заборгованістю враховують погіршення рівня кредитоспроможності позичальників.

У фазі спаду, зважаючи на обмежені можливості банку, насамперед, ресурсні додаткові превентивні заходи не встановлюються. При цьому ініціюється застосування реактивних методів, зокрема, передбачається використання раніше створених буферів капіталу.

У стабільній фазі превентивні заходи ініціюються як індикативні (наприклад, встановлюються контрольні рівні та /або граничні значення ключових індикаторів кредитного ризику).

Незалежно від фази економічного циклу, в банку має ефективно функціонувати процес регулярного контролю /моніторингу показників операційного середовища та внутрішніх індикаторів та показників, включених кредитною політикою до складу тих, що визначають його схильність до ризику.

При цьому весь цей процес має бути зорієнтований на своєчасне виявлення відхилень, які можуть суттєво вплинути на рівень кредитного ризику банку, з метою формування комплексу заходів щодо нівелювання їх негативного впливу.

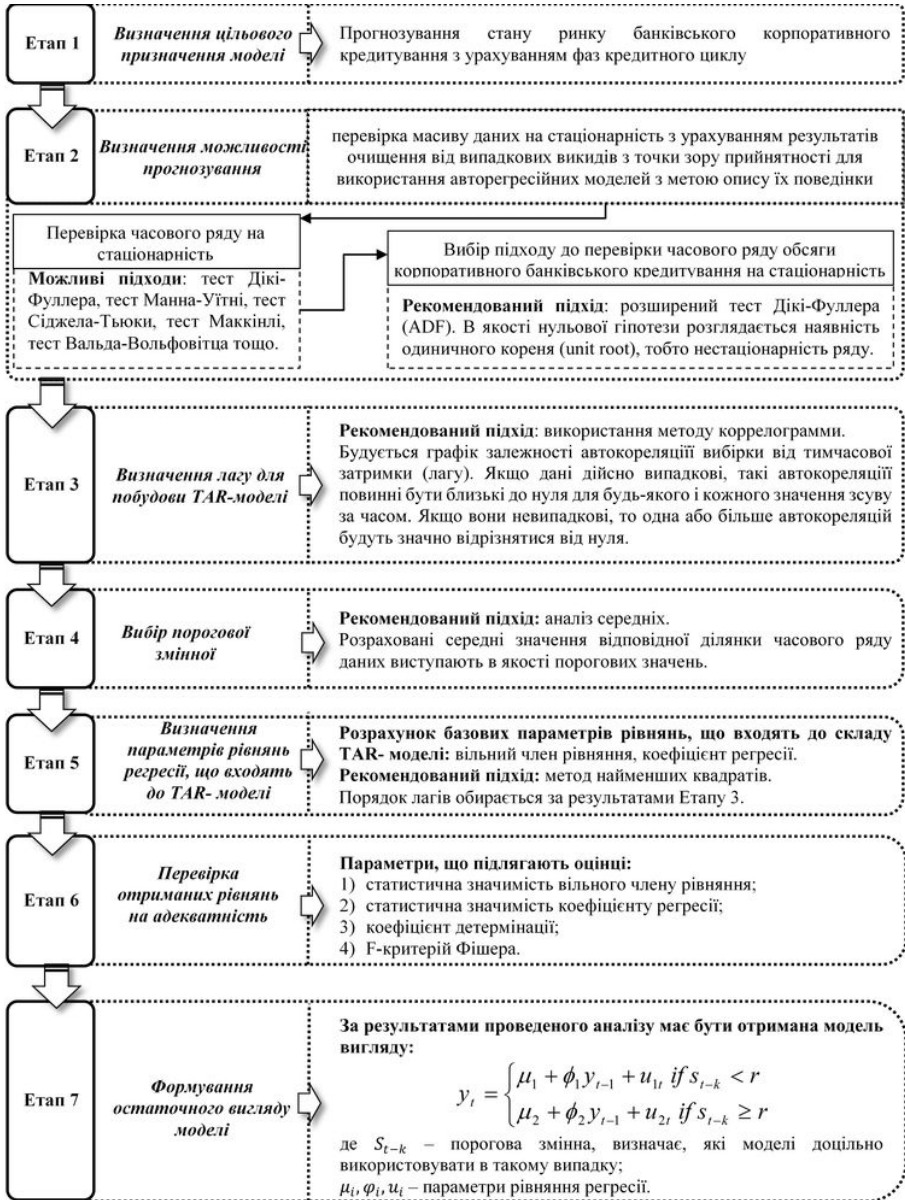

Рис. 3 – Науково-методичний підхід до розробки TAR-моделі для прогнозування ринку банківського корпоративного кредитування на різних фазах кредитного циклу

Джерело: побудовано автором

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукового завдання щодо розробки теоретико-методичних засад та обґрунтування методів активізації управління розвитком корпоративного кредитного ринку банків України в умовах економічної циклічності. Висновки концептуального, методичного та науково-прикладного характеру зводяться до наступного:

1. Однією з основних умов модернізації української економіки є підвищення її капіталомісткості та динамічний розвиток реального сектора економіки, що здійснюється зокрема за допомогою ринку банківського корпоративного кредитування. Необхідність активізації процесів кредитування банками корпоративного сектору економіки потребує уточнення існуючих та розробки нових теоретичних положень щодо сутнісних характеристик банківського корпоративного кредиту. У дисертації запропоновано авторське визначення сутності ринку банківського корпоративного кредиту та його структурних елементів, визначено особливості його функціонування в умовах впливу економічної циклічності.

2. Вивчення явища циклічності як одного з основних властивостей суспільно-економічного розвитку дозволяє аналізувати поточні події та економічну кон'юнктуру в історичній динаміці як в економіці в цілому, так і на кредитному ринку. Проведене дослідження доводить, що економічні, фінансові та кредитні цикли в умовах фінансової глобалізації є взаємопов'язаними, а циклічність реального та банківського секторів економіки функціонує синхронно, з прямо пропорційною динамікою коливань. Запропоновано авторське визначення кредитного циклу та доведено, що він є елементом економічних циклів; проте кредитний цикл, як правило, започатковує перехід від однієї фази економічного циклу до іншої, оскільки саме проблеми у діяльності банків сигналізують про накопичення кризових явищ в економіці.

3. Кредитний ринок кожної країни, як основний, постійно діючий сегмент фінансового, зазнав найсуттєвішого впливу процесів розвитку фінансової глобалізації, яка значно посилила його циклічність. У дослідженні розраховані індекси економічної глобалізації різних країн світу. Проведений аналіз впливу фінансової глобалізації та останньої світової економічної кризи на корпоративне кредитування традиційною та ісламською банківських моделей довів, що діяльність ісламських банків унеможливило інвестування фінансових ресурсів у спекулятивні інструменти, які виявилися основними чинниками зростання амплітуди коливань кредитного циклу останньої глобальної економічної кризи в банківських системах з традиційною моделлю.

4. Сучасний розвиток кредитування корпоративного сектору в Україні має свою специфіку: його тенденції формуються необхідністю фінансування потреб підприємств різних галузей економіки, що зумовлено розвитком нових технологій, оскільки більший прибуток отримують тільки підприємства, які використовують нові або унікальні технології виробництва, для чого необхідно

оновлення основних фондів цих підприємств. Зазначене потребує значної кількості фінансових ресурсів, одним з джерел яких є банківський кредит.

5. Однією з основних умов успішного розвитку як вітчизняного, так і світового ринку корпоративного кредитування є забезпечення належного рівня конкуренції на ньому. Результати проведеного дослідження свідчать, що банківська система України не є конкурентною, особливо після двох кризових хвиль 2008-2010 та 2014-2016 років. Оцінювання впливу конкуренції на ефективність регіональних корпоративних кредитних ринків тісно пов'язане з визначенням рівня концентрації на ньому, так як саме концентрація на ринку визначає його ефективність, якість послуг, доводить необхідність державного втручання та реформування кредитного ринку в цілому.

6. У роботі було проведено дослідження персистентності ринку корпоративного банківського кредитування України, визначено наявність в його функціонуванні довгострокової пам'яті. З метою дослідження особливостей поведінки ринку банківського корпоративного кредитування України на різних фазах кредитного циклу, в роботі проведено динамічний R/S-аналіз. Це дало змогу визначити характер зміни персистентності на різних проміжках часу та довело можливість прогнозування розвитку ринку корпоративних кредитів.

7. Важливим елементом аналізу ринку банківського корпоративного кредитування України є прогнозування його розвитку. Незважаючи на розвинений математичний інструментарій щодо прогнозування часових рядів, це питання в умовах наявності різних фаз кредитного циклу не є остаточно вирішеним для ринку банківського корпоративного кредитування в цілому та України, зокрема. Урахування фази кредитного циклу при побудові моделі прогнозування розвитку кредитного ринку України є важливим і необхідним елементом (параметром) моделювання. У якості практичного інструментарію з цією метою в роботі було використано TAR-моделювання. Розроблений науково-методичний підхід до імплементації загального алгоритму TAR-моделювання для аналізу ринку корпоративного кредитування України в умовах циклічності дозволяє покращити якість прогнозування процесів, що відбуваються на ринку корпоративного кредитування України.

8. Урахування впливу економічної циклічності на кредитний ринок сприятиме своєчасній ідентифікації, оцінці та мінімізації кредитних ризиків корпоративного сектору економіки. Оскільки основним генеруючим чинником переходу від одної фази кредитного циклу до іншої є рівень кредитного ризику, у дисертації запропоновано концептуальну модель управління кредитним ризиком з урахуванням циклічного розвитку кредитного ринку, використання якої буде сприяти своєчасному прийняттю раціональних управлінських рішень кредитними менеджерами банків. На рівні кредитного портфеля корпоративних позичальників доцільно запровадити такі інструменти оцінки, як аналіз матриць міграції та стрес-тестування кредитного ризику. Матриця ймовірностей міграцій внутрішніх кредитних рейтингів – це формалізований документ з оцінки портфельного кредитного ризику, в якому в табличній формі представлені ймовірності того, що поточний кредитний рейтинг позичальника через певний

проміжок часу (як правило, через рік) буде підвищений, знижений або залишиться без змін. Використання банками запропонованих підходів до управління кредитним ризиком з урахуванням впливу циклічності буде сприяти мінімізації втрат від можливої реалізації ризику.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У монографіях:

1. Діяльність банків на кредитному ринку в умовах асиметрії інформації / За ред. Л. В. Кузнецової: [Монографія]. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 289 с. (20,69 д.а.). *Особистий внесок здобувача: досліджено вплив глобалізації та інтеграції на розвиток кредитної діяльності банків та на розвиток банківської системи України (0,68 д.а.)*

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Кретов Д. Ю. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток банківської діяльності в Україні / Д. Ю. Кретов // Електронне наукове фахове видання «Соціально-економічні проблеми і держава». – 2015. – № 2 (13). – С. 201–209. (0,66 д.а.)

3. Кретов Д. Ю. Періодизація кредитної діяльності банків України / Д. Ю. Кретов // Вісник Одеського національного університету. Серія: «Економіка». – 2016. – Т. 21. – № 5 (47). – С. 158–163. (0,61 д.а.)

4. Кретов Д. Ю. Аналіз чинників впливу на циклічність руху кредиту / Д. Ю. Кретов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – № 21. – Ч. 2. – С. 155–160. (0,65 д.а.)

5. Кретов Д. Ю. Аналіз індикаторів кредитних циклів у банківській системі України /Л.В. Кузнецова, Д. Ю. Кретов // Електронне наукове фахове видання «Економіка та суспільство». – 2016. – № 7. – С. 767–772 (0,53 д.а.) *Особистий внесок здобувача: проаналізовано на основі системи індикаторів кредитних циклів вплив циклічності руху кредитних ресурсів на розвиток банківської системи України (0,43 д.а.)*

6. Кретов Д. Ю. Кредитні цикли в традиційній та ісламській моделях банківських систем / Д. Ю. Кретов // Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». – 2017. – № 15. – С. 187–192. (0,72 д.а.)

7. Кретов Д. Ю. Особливості розвитку кредитування банками України корпоративних клієнтів / Д. Ю. Кретов // Електронне наукове видання "Глобальні та національні проблеми економіки". – 2017. – № 17. – С. 665–671. (0,61 д.а.)

8. Кретов Д. Ю. Особливості макропруденційного регулювання банків в умовах економічної циклічності/ Д. Ю. Кретов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: "Міжнародні економічні відносини та світове господарство". – 2017. – № 13. – Ч. 1. – С. 141–146. (0,71 д.а.)

Статті у наукових виданнях інших держав:

9. Kretov D.Yu. The cyclicity of the credit movement in the traditional and islamic model of the banking system/ D.Yu. Kretov // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. – 2017. – № 1-2. – P. 169–173. (0,5 д.а.)

Статті в інших наукових виданнях:

10. Кретов Д. Ю. Вплив розвитку економіки на циклічність розвитку кредитної діяльності банку / Д. Ю. Кретов // Науковий журнал "Молодий вчений". – 2015. – № 7 (22). – Ч. 1. – С. 81–86. (0,68 д.а.)

Матеріали конференцій:

11. Кретов Д. Ю. Проблеми розвитку контрциклічного регулювання банківської діяльності / Д. Ю. Кретов // Актуальні питання економічних наук: Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 12-13 червня 2015 р. – Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2015. – С. 88–92. (0,31 д.а.)

12. Кретов Д. Ю. Вплив фінансової глобалізації на регулювання кредитної діяльності банків України / Д. Ю. Кретов // Реформування економіки держав та регіонів: технологічні та економічні аспекти: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 19-20 червня 2015 р. – Київ: Аналітичний центр "Нова економіка", 2015. – С. 53–58. (0,35 д.а.)

13. Кретов Д. Ю. Вплив процесів глобалізації та інтернаціоналізації на тенденції розвитку сучасного національного банківського сектору / Д. Ю. Кретов // Тенденції сталого розвитку економіки країни: прогнози та пропозиції: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 28-29 серпня 2015 р. – Львів: ЛЕФ, 2015. – С. 105–107. (0,33 д.а.)

14. Кретов Д. Ю. Кредитна діяльність банків в умовах фінансової глобалізації / Д. Ю. Кретов // Проблеми та перспективи розвитку фінансів у сучасному світі: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 22-23 жовтня 2015 р. – Полтава: ПУЕТ, 2015. – С. 115–117. (0,13 д.а.)

15. Кретов Д. Ю. Особливості розвитку кредитної діяльності банків України / Д. Ю. Кретов // Formation of modern economic area: benefits, risks, implementation mechanisms: International scientific conference, Part III, April 29, 2016. – Tbilisi: SSOTU, 2016. – P. 258–261. (0,16 д.а.)

16. Кретов Д. Ю. Особливості визначення поняття кредитного циклу / Д. Ю. Кретов // Economy without borders: integration, innovation, cross-border cooperation: International scientific conference, August 26, 2016. – Kaunas: Baltija Publishing, 2016. – P. 204–207. (0,21 д.а.)

17. Кретов Д. Ю. Основні індикатори оцінки кредитних циклів у банківській системі України / Д. Ю. Кретов // Integrated business structures: models, processes, technologys: International scientific conference, November 25, 2016. – Chisinau, Republic of Moldova: Baltija Publishing, 2016. – P. 183–186с. (0,21 д.а.)

18. Кретов Д. Ю. Необхідність аналізу чинників руху кредитних ресурсів банків України в сучасних умовах розвитку економіки / Д. Ю. Кретов // The

development of international competitiveness: state, region, enterprise: International scientific conference, December 16, 2016. – Lisbon, Portugal: Baltija Publishing, 2016. – P. 147–149. (0,2 д.а.)

19. Kretov D.Yu. The credit cycles in the traditional and islamic model of the banking system / D.Yu. Kretov // Economy and management: modern transformation in the age of globalization: International scientific conference, March 24, 2017. – Klaipeda, Lithuania: Baltija Publishing, 2017. – P. 132–134. (0,2 д.а.)

АНОТАЦІЯ

Кретов Д. Ю. Ринок банківського корпоративного кредиту в умовах економічної циклічності. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Одеський національний економічний університет, Одеса, 2018.

У дисертації проведено комплексне дослідження впливу економічної циклічності на розвиток банківського ринку корпоративного кредиту. Розкрито економічну сутність понять «ринок банківського корпоративного кредиту», «кредитний цикл», «кредитне таргетування». Доведено, що сучасний ринок корпоративного кредиту – це один з сегментів банківського кредитного ринку – значно складнішої системи кредитних відношень. У дослідженні пропонується визначати банківський корпоративний кредитний ринок як сегмент кредитного ринку, особливістю якого є організація економічних відношень між банками та підприємствами корпоративного сектору економіки при купівлі-продажу кредитних ресурсів, що сприяє виконанню стратегічних завдань розвитку різних галузей економіки.

Проаналізовано вплив фінансової глобалізації та останньої світової економічної кризи на корпоративне кредитування традиційною та ісламською банківських моделей. Оцінено результати функціонування ринку банківського кредитування корпоративного сектору економіки України, визначено його регіональну концентрацію та рівень конкурентоспроможності.

Запропоновано науково-методичний підхід до імплементації загального алгоритму TAR-моделювання для аналізу ринку корпоративного кредитування України в умовах циклічності, використання якого дозволяє банкам покращити якість прогнозування процесів, що відбуваються на ринку корпоративного кредитування України.

Розроблено методика формування концептуальної моделі управління кредитним ризиком з урахуванням циклічності, впровадження якої сприятиме розробленню банками контрциклічної кредитної політики та забезпеченню диференціації методів управління кредитним ризиком залежно від фаз економічного та кредитного циклів.

Ключові слова: фінансова глобалізація, банк, кредит, ринок, цикл, корпоративний сектор, ризик, таргетування, кредитна політика.

АННОТАЦИЯ

Кретов Д. Ю. Рынок банковского корпоративного кредита в условиях экономической цикличности. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Одесский национальный экономический университет, Одесса, 2018.

В диссертации проведено комплексное исследование влияния экономической цикличности на развитие банковского рынка корпоративного кредита. Раскрыта экономическая сущность понятий «рынок банковского корпоративного кредита», «кредитный цикл», «кредитное таргетирование». Доказано, что современный рынок корпоративного кредита – это один из сегментов банковского кредитного рынка, значительно более сложной системы кредитных отношений. В исследовании предложено определять банковский корпоративный кредитный рынок как сегмент кредитного рынка, особенностью которого является организация экономических отношений между банками и предприятиями корпоративного сектора экономики при купле-продаже кредитных ресурсов, способствующих выполнению стратегических задач развития различных отраслей экономики.

Проанализировано влияние финансовой глобализации и последнего мирового экономического кризиса на корпоративное кредитование традиционной и исламской банковскими моделями. Проведена оценка результатов функционирования рынка банковского кредитования корпоративного сектора экономики Украины, определены его региональная концентрация и уровень конкурентоспособности.

Предложен научно-методический подход к имплементации общего алгоритма TAR-моделирования для анализа рынка корпоративного кредитования Украины в условиях цикличности, использование которого позволяет банкам улучшить качество прогнозирования процессов, происходящих на рынке корпоративного кредитования Украины.

Разработана методика формирования концептуальной модели управления кредитным риском с учётом цикличности, внедрение которой будет способствовать разработке банками контрциклической кредитной политики и обеспечению дифференциации методов управления кредитным риском в зависимости от фаз экономического и кредитного циклов.

Ключевые слова: финансовая глобализация, банк, кредит, рынок, цикл, корпоративный сектор, риск, таргетирование, кредитная политика.

ANNOTATION

Kretov D.Yu. The market of bank corporate credit in conditions of economic cycles. – Manuscript.

Qualification dissertation for a scientific degree of Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.08 – Money, finance and credit. – Odessa National Economic University, Odessa, 2018.

The dissertation contains a comprehensive research of economic cyclicity impact on the corporate loan market development. Disclosed the economic essence of the concepts "banking corporate credit market", "credit cycle", "credit targeting". Proved that the modern corporate loan market is one of the banking market segments and it is a much more complex system of credit relations. The research proposes to define the banking corporate loan market as a segment of the credit market, the peculiarity of which is the organization of economic relations between banks and enterprises of the economic corporate sector in the sale and purchase of credit resources, which contributes to the implementation of strategic objectives for the development of various economic sectors.

Determined the features of functioning of corporate bank credit market are under the influence of economic cycles in the current conditions of development of the economy of Ukraine.

Substantiated that economic, financial and credit cycles in the conditions of financial globalization are interconnected, and the cyclicity of the real and banking sectors of the economy functions is in synchrony with the direct proportional dynamics of fluctuations.

Analyzed the influence of financial globalization and the recent global economic crisis on the corporate lending of traditional and Islamic banking models. Evaluated the results of functioning of the bank corporate sector credit market of the Ukrainian economy. Determined its regional concentration and level of competitiveness.

Suggested the scientific-methodical approach to the implementation of the general TAR-modeling algorithm for the analysis of the Ukrainian corporate lending market in cyclical conditions, which allows banks to improve the quality of forecasting of processes taking place in the Ukrainian corporate lending market.

In the research, a cluster analysis was conducted to determine the groups of Ukrainian banks, depending on the quality and relative density of corporate loan portfolios in the credit market. The distribution of banks was based on the following indicators: the volume of loans extended to the corporate sector, the share of the bank in the credit market, the volume of reserves for loans extended to the corporate sector, and the level of credit risk.

Developed methodology for forming a conceptual model of credit risk management based on cyclicity, implementation of which will facilitate the development of countercyclical credit policies by banks and ensure differentiation of credit risk management methods depending on the phases of economic and credit cycles.

The use by banks of the proposed approaches to corporate lending management and credit risk, taking into account the effect of cyclicity, will help to minimize the damage from possible implementation of risk and the effective solution of development problems.

Key words: financial globalization, bank, credit, market, cycle, corporate sector, risk, targeting, credit policy.